

УДК 338.266

**О.В. Шинкарюк,
А.О. Сігайов,
В.В. Столярова**

**ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ ПРОВІДНИХ ЕЛЕМЕНТІВ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ
(ІІІ, ПОПЕРЕДНЯ ЧАСТИНА: МОНІТОРИНГ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ)**

***Анотація.** У статті розкрито сутність і зміст, методи і процедури моніторингу показників загальної оцінки соціально-економічного розвитку регіонів і, зокрема, регіонального людського розвитку. Акцентовано увагу на використанні методів кластерного аналізу та визначенні порогових значень індикаторів екологічної, соціальної та економічної безпеки регіону. Розкрито стан інституалізації основних складових моніторингу регіонального розвитку і наголошено на необхідності переходу до його здійснення на основі комплексної оцінки рівня та динаміки показників сталого розвитку регіонів. Наведені результати моніторингу показників матриці завдань й індикаторів Цілей Розвитку Тисячоліття по Україні, Хмельницькій і Чернівецькій областях.*

***Ключові слова:** моніторинг, показники, фактори, регіон, людський розвиток, кластерний аналіз, екологічна і соціально-економічна безпека.*

***Summary.** The authors disclosed essence and contents, methods and procedures of monitoring of indexes of general assessment of the social and economic development and regional human development in particular. They focused attention on the use of cluster analysis and determining the threshold values of indexes of environmental, social and economic security of the region. Scientists disclosed the state of institutionalization of the main components of monitoring regional development and stressed the need to transition to its implementation based on the comprehensive assessment of the level and dynamics of sustainable regional development. The results of monitoring of indexes of matrix of objectives and indicators of the Millennium Development Goals for Ukraine, Khmelnytsky and Chernivtsi regions were presented in the article.*

***Key words:** monitoring, indexes, factors, region, human development, cluster analysis, environmental and social and economic security.*

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Моніторинг регіонального людського розвитку в системі державного регулювання національного господарства є органічною складовою загальної оцінки соціально-економічного розвитку регіонів, яка була предметом дослідження значної кількості вітчизняних та зарубіжних вчених і фахівців.

Л.М. Матросовою і Л.О. Прудніковою, які проводили у свій час (2008 р.) аналіз методик оцінки соціально-економічного розвитку регі-

онів, було узагальнено кращий досвід США та європейських країн, а також виявлено головні недоліки методик, що існували в Україні. На цих підставах вони запропонували три групи вимог щодо розробки та використання оптимальної методики для нашої країни [1, с. 69-72].

Насамперед, Л.М. Матросова і Л.О. Пруднікова з'ясували, що в США однією з найпоширеніших форм оцінки соціально-економічного стану та розвитку штатів та міст є щорічна розробка «так званих» статистичних карт, що містять чотири уза-

гальнюючих індекси: економічної ефективності, ділової життєздатності, потенціалу зростання та податково-фіскальний індекс [1, с. 69].

У європейських країнах, за результатами їх дослідження, набув поширення метод аналізу конкурентних переваг регіонів, згідно з яким оцінка рівня розвитку територій здійснюється з використанням таких критеріїв: доступ до ресурсів; географічне розташування; кваліфікація робочої сили; розвиток регіональної фінансової системи; політика місцевої адміністрації; якість життя [1, с. 69].

Серед головних недоліків усіх методик, які використовувались в Україні для оцінки соціально-економічного розвитку регіонів, Л.М. Матрочова і Л.О. Пруднікова виділили такі:

— об'єднання вхідних і вихідних показників без оцінки питомої ваги коефіцієнтів;

— відсутність урахування проведення регіональною та місцевою владою соціально-економічної політики, яка суттєво змінює значення показників розвитку;

— джерелами інформації для розрахунків відповідних показників були тільки офіційні статистичні дані без експертних оцінок «ролі тіньової економіки».

На їх переконання, попри усунення цих недоліків оптимальна методика оцінки соціально-економічного розвитку регіону має насамперед враховувати вплив політики місцевої адміністрації на рівень та динаміку узагальнюючих показників та їх груп. Останні мають характеризувати фінанси та бюджет регіону, виробництво регіону, ринок праці, соціальне становище [1, с. 72].

У сучасних умовах прикладом усунення значених недоліків є методичні рекомендації та конкретні пропозиції О.А. Рядно та О.В. Беркута щодо групування як самих показників, так і регіонів за результатами дослідження структури і динаміки диференціації їх соціально-економічного розвитку на основі кластерного аналізу [2, с. 60-67].

На першому етапі групування показників методом головних компонент їх кількість була скорочена з 23 до 11: капітальні інвестиції; прямі іноземні інвестиції в регіони України; обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг); оборот роздрібною торгівлі; загальний обсяг витрат за напрямками інноваційної діяльності; фінансові результати підприємств до оподаткування (сальдо); коефіцієнт покриття експортом імпорту; коефіцієнт міграційного приросту (скорочення) населення; коефіцієнт зайнятості; середньомісячна номінальна заробітна плата робітників; частка населення зі середньодушовими еквівалентними доходами на місяць нижче прожиткового мінімуму.

На другому етапі групування показників з використанням методу факторного аналізу узагальнюючих факторів їх кількість скоротилась до 4 головних компонент, за якими спостерігається

найбільша регіональна диференціація: рівень економічного розвитку та якість життя населення; рівень розвитку промисловості та ефективність роботи підприємств; коефіцієнт покриття експортом імпорту; «інноваційність».

О.А. Рядно та О.В. Беркут провели групування (класифікацію) регіонів України за рівнем соціально-економічного розвитку з використанням ієрархічного кластерного аналізу та дисперсного аналізу (метод Уорда), а для нівелювання розміру регіонів застосували нормування показників, які охоплювали основні сфери соціально-економічного розвитку, в розрахунках на одну людину.

Здійснивши кластерний аналіз за кожним часовим зрізом окремо (2009-2013 роки) та за всім набором даних одночасно, а також порівнявши результати всіх видів аналізу одночасно, О.А. Рядно та О.В. Беркут визначили склад п'яти кластерів регіонів України та їх основні характеристики з 24 адміністративних областей та АР Крим [3, с. 64].

Р.О. Кулініч запропонував 22 основних та 14 додаткових показників соціально-економічного розвитку регіонів для розмежування при оцінках впливу на визначення рейтингу за критеріями «вище-краще» та «нижче-краще» [3, с. 194-196]. Він ще у 2008 році використав метод статистичних рівнянь залежностей при встановленні нормативів регіонального розвитку [3, с. 123-133] та обґрунтував методи оцінки результатів діяльності органів місцевого самоврядування за даними про виконання завдань, планів та нормативів [3, с. 204-210].

Напередодні, у 2006 році, кінцевим результатом інституалізації складових механізму забезпечення комплексності регіонального розвитку національної економіки В.Ф. Столяров і С.В. Кукарцева вважали створення еколого-, соціально-, економікоєфективних масштабів національного виробництва регіону [4, с. 24].

На їх думку, саме ці масштаби господарської діяльності регіону визначаються межами екологічної, соціальної та економічної безпеки, а їх інтегровані індикатори-показники мають нормуватися, як правило, у процентах до валової доданої вартості регіону [4, с. 30].

В.Ф. Столяров і С.В. Кукарцева обґрунтували систему 11 показників екологічної безпеки регіону, 9 показників соціальної безпеки регіону (без розкриття показників соціальних хвороб) та 13 показників економічної безпеки регіону, використання яких достатньо для здійснення процесів корпоративного управління безпекою регіону завдяки досягненню збалансованої інтересів місцевої влади, бізнесу та організованої громадськості (при визначенні ефективних масштабів господарської діяльності на території) [4, с. 31].

У контексті зміцнення економічної безпеки держави в цілому в останні роки набули актуалізації методичні підходи щодо оцінки складових та інтегрального індексу в цілому соціаль-

но-економічної безпеки регіонів при визначенні їх рейтингів у соціально-економічному розвитку.

Так, у 2015 році В.К. Антошкін, розглядаючи такі характеристики діяльності господарського комплексу регіонів, як збереження стабільності господарського комплексу, забезпечення функціонування економіки регіону в умовах кризи і надзвичайних ситуацій, стабільність соціальної ситуації в регіоні, забезпечення високих життєвих стандартів населення регіону, стабільність екологічної ситуації в регіоні, розробив алгоритм процесу забезпечення соціально-економічної безпеки регіону [5, с. 114]

Використовуючи методи кластерного аналізу, він здійснив групування рівня соціально-економічної безпеки регіону у формі динамічної карти та матриці міграції, виявивши прямий взаємозв'язок між наявністю потужного промислового потенціалу, значними обсягами трудових ресурсів для забезпечення сталого рівня соціально-економічної безпеки та здатності протистояти кризовим явищам [6, с. 67, 69, 70].

У розробленому В.К. Антошкіним алгоритмі організаційно-економічного управління соціально-економічною безпекою регіонів головну роль відіграють соціальні складові, а не економічні при обґрунтуванні компенсаційних заходів та рішень щодо ліквідації загроз [7, с. 78].

Розглядаючи регіональний вимір економічної безпеки в Україні, З.С. Варналій, Д.Д. Буркальцева і О.С. Сасенко визначили сутність економічної безпеки на національному та регіональному рівнях як такий стан економіки, що дає змогу запобігати зовнішнім і внутрішнім загрозам та забезпечити сталий соціально-економічний розвиток.

На їх переконання, таке поняття економічної безпеки багато в чому перетинається з концепцією сталого розвитку держави та регіону і базується на таких засадах: економічна незалежність, стійкість і стабільність розвитку, здатність до саморозвитку і прогресу [8, с. 141-142].

Тобто у другій половині першого десятиліття 21 століття наявна увага українських дослідників до врахування принципів компетентності та відповідальності, ієрархічності та комплексності, збалансованості та узгодженості, викликів та безпеки при визначенні центральними, регіональними та місцевими органами влади процедур моніторингу соціально-економічного розвитку регіону. Рейтинговій оцінці регіонів в людському розвитку стали передувати процеси їх кластеризації за рівнями соціально-економічного розвитку та соціально-економічної безпеки.

У зв'язку з цим в сучасних умовах децентралізації влади організаційне проектування моніторингу регіонального людського розвитку необхідно і доцільно здійснювати насамперед у контексті узгодження інтересів господарської діяльності суб'єктів ринкових відносин (включаючи ОТГ) з місцевими, регіональними і загальнонаціональними інтересами. Тобто визначення та реалізація

господарських інтересів на різних рівнях виконавчої влади в механізмі державного регулювання регіонального людського розвитку стає системоутворюючим фактором соціально-економічної безпеки регіонів та держави в цілому.

В свою чергу узгодження місцевих, регіональних і загальнонаціональних інтересів, яке пропонується проводити шляхом розробки Регіональних і Національної програми людського розвитку, можливе тільки методом встановлення порогових значень індикаторів екологічної, соціальної та економічної безпеки держави. Отже, здійснювати моніторинг державного регулювання регіонального людського розвитку доцільно в контексті оцінки рівня та динаміки показників сталого розвитку регіонів - досягнення збалансованості екологічного, соціального та економічного розвитку.

Мета дослідження. Метою статті є інституалізація третього провідного елемента (моніторинг людського розвитку) визначеної структури основних складових та алгоритму функціонування механізму державного регулювання регіонального людського розвитку з оцінкою його результативності та ефективності в контексті аналізу діючого нормативно-правового та пошукового науково-методичного забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інституційне забезпечення регіонального розвитку було сформовано в ході проведення в 2015 році такого заходу з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, як створення щонайменш 25-ти відповідальних структурних підрозділів за адміністративно-територіальним устроєм України, до повноважень яких належать питання економічного та інвестиційного розвитку регіонів. Ці структурні підрозділи обласних державних адміністрацій (ОДА) мають бути відповідальними за наступне [9, п. 17]:

- підготовку та реалізацію програм (проектів) регіонального розвитку;
 - впровадження проектів державно-приватного партнерства;
 - проведення навчальних семінарів для відповідальних працівників та забезпечення здійснення ними інформаційно-роз'яснювальної роботи з постановочних та конкретних питань на регіональному рівні, а саме:
- Саме ці підрозділи ОДА спроможні організувати практичну реалізацію провідних елементів механізму державного регулювання регіонального людського розвитку на субнаціональному рівні:
- визначення цілей розвитку, моделювання, прогнозування і планування регіонального людського розвитку;
 - аналіз і контроль фінансування заходів і завдань регіонального людського розвитку, в тому числі завдяки публічно-приватному партнерству;
 - моніторинг регіонального людського розвитку (див. рис. 1 першої частини статті).

Натомість, комплекс функцій за таким провідним елементом механізму державного регулювання регіонального людського розвитку, як моніторинг регіонального людського розвитку, включає такі основні складові (див. продовження табл. 1):

1. Визначення стратегічних індикаторів Цілей Розвитку Тисячоліття і Цілей Сталого Розвитку держави та регіонів у Програмах сталого розвитку адміністративно-територіальних утворень.

2. Контроль і аналіз виконання завдань і заходів Національної та Регіональних програм людського розвитку у Програмах сталого розвитку адміністративно-територіальних утворень.

3. Підготовка Національних доповідей про сталий розвиток України, Національних доповідей про людський розвиток і щорічних статистичних бюлетенів «Регіональний людський розвиток».

Стратегічні індикатори реалізації Стратегії сталого розвитку України до 2020 року, які були визначені фахівцями та експертами Міжнародних фінансових організацій, насамперед, Міжнародного Валютного Фонду, представлені в табл. 2., а індикатори оцінки результативності виконання завдань Державної стратегії регіонального розвитку до 2020 року в контексті реалізації в адміністративних областях державних цільових, галузевих і бюджетних програм – в табл. 3.

Продовження табл. 1¹

Діюче нормативно-правове та пошукове науково-методичне забезпечення основних складових механізму державного регулювання регіонального людського розвитку

№ п/п	Складові механізми держрегулювання	Діючі нормативно-правові акти та пошукові наукові доробки
3. Моніторинг регіонального людського розвитку		
7.	Визначення стратегічних індикаторів Цілей Розвитку Тисячоліття і Цілей сталого розвитку держави та регіонів у Програмах сталого розвитку адміністративно-територіальних утворень	7.3.1. Цілі Розвитку Тисячоліття - ПРООН в Україні - UNDP in Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/mdgoverview.html 7.3.2. Цілі сталого розвитку до 2030 року - Представництво ООН в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysyacholittia 7.3.3. Указ Президента України від 12 січня 2015 № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015 7.3.4. Постанова КМУ від 7 жовтня 2015 р. № 821 «Деякі питання реалізації у 2015-2017 роках Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/821-2015-p 7.3.5. Постанова КМУ від 11 листопада 2015 р. № 932 «Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dffr.minregion.gov.ua/Legal-base
8.	Контроль і аналіз виконання завдань і заходів Національної та Регіональних програм людського розвитку в Програмах сталого розвитку адміністративно-територіальних утворень	8.1. Методика вимірювання регіонального людського розвитку, затверджена Рішенням Президії НАН України та колегії Державної служби статистики України від 13.06.2012 № 123-м [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.golovbukh.ua/regulations/2341/8392/8393/461156/ 8.2. Постанова КМУ від 21 жовтня 2015 року № 856 «Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2015-p 8.3. Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 «Стратегія національної безпеки України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015 8.4. Наказ Мінекономрозвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.me.gov.ua/Documents/List 8.5. Механізм регіонального розвитку національної економіки: Методологічна розробка / Упор.: В.Ф. Столяров, С.В. Кукарцева. – К.: КНУТД, 2006. – 36 с.

¹ Джерело: Авторська розробка Шинкарюк О.В., к.е.н., доцента кафедри обліку і фінансів Бердянського університету менеджменту і бізнесу МОН України.

№ п/п	Складові механізми держрегулювання	Діючі нормативно-правові акти та пошукові наукові доробки
9.	Підготовка Національних доповідей про сталий розвиток України, Національних доповідей про людський розвиток і щорічних статистичних бюлетенів «Регіональний людський розвиток»	<p>9.3.1. Наукові основи подальшого розвитку та вдосконалення концептуальних положень оновленого Бюджетного кодексу України // Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України /кол. авторів - 2-вид., доп. та перероб. – К.: ДННУ АФУ; УДУФМТ, 2011. – С.12-33.</p> <p>9.3.2. Шинкарюк О.В. Становлення передумов впровадження державного регулювання регіонального людського розвитку в Україні (від цілей людського розвитку до завдань сталого розвитку) // Економіка та держава. - Київ, 2016. - № 8 (серпень). – С. 70-78.</p> <p>9.3.3. Шинкарюк О.В. Становлення та розвиток інформаційно-методичного забезпечення моніторингу регіонального людського розвитку (в контексті реалізації національних завдань ЦРТ) //Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. - №11.</p> <p>9.3.4. Антошкін В.К. Рівень соціально-економічної безпеки регіонів України // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2015. - № 2 (30). – с. 65-70.</p> <p>9.3.5. М.В. Откидач. Методичні підходи до побудови субіндексів регіонального людського розвитку // Демографія та соціальна економіка. – 2016. - № 1 (26). – с. 145-157.</p> <p>9.3.6. Рядно О.А., Беркут О.В. Дослідження структури та динаміки диференціації соціально-економічного розвитку регіонів України на основі кластерного аналізу // Економічний вісник Донбасу. – 2016. - № 1 (43). – с. 60-67.</p>

Таблиця 2.

Стратегічні індикатори реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна-2020»

№ п/п	Ключові показники
1	У рейтингу Світового банку «Doing Business» Україна посяде місце серед перших 30 позицій;
2	Кредитний рейтинг України - Рейтинг за зобов'язаннями в іноземній валюті за шкалою рейтингового агентства Standard and poors – становитиме не нижче інвестиційної категорії «BBB»
3	За глобальним індексом конкурентоспроможності, який розраховує Всесвітній Економічний Форум (WEF), Україна увійде до 40 кращих держав світу
4	Валовий внутрішній продукт (за паритетом купівельної спроможності) у розрахунку на одну особу, який розраховує Світовий банк, підвищиться до 16 000 доларів США
5	Чисті надходження прямих іноземних інвестицій за період 2015 -2020 років, за даними Світового банку, складуть понад 40 млрд. доларів США
6	Максимальне відношення дефіциту державного бюджету до валового внутрішнього продукту, за розрахунками Міжнародного валютного фонду, не перевищуватиме 3 відсотки
7	Максимальне відношення загального обсягу державного боргу та гарантованого державою боргу до валового внутрішнього продукту, за розрахунками Міжнародного валютного фонду, не перевищуватиме 60 відсотків (відповідно до Маастрихтських критеріїв конвергенції)
8	Енергоємність валового внутрішнього продукту складе 0,2 тонни нафтового еквівалента на 1000 доларів США валового внутрішнього продукту, за даними Міжнародного енергетичного агентства
9	Витрати на національну безпеку і оборону становитимуть не менше 3 відсотків від валового внутрішнього продукту
10	Чисельність професійних військових на 1000 населення збільшиться із 2,8 до 5,6 осіб, за розрахунками Стокгольмського міжнародного інституту дослідження миру
11	За індексом сприйняття корупції, який розраховує Transparency International, Україна увійде до 50 кращих держав світу
12	За результатами опитування, рівень довіри експертного середовища (адвокати, юристи) до суду становитиме 70 відсотків
13	За результатами загальнонаціонального опитування рівень довіри громадян до органів правопорядку становитиме 70 відсотків
14	Оновлення кадрового складу державних службовців у правоохоронних органах, судах, інших державних органах на 70 відсотків
15	Ліміт частки одного постачальника в загальному обсязі закупівель будь-якого з енергоресурсів складатиме не більше 30 відсотків

№ п/п	Ключові показники
16	Середня тривалість життя людини, за розрахунками Світового банку, підвищиться на 3 роки
17	Питома вага місцевих бюджетів становитиме не менше 65 відсотків у зведеному бюджеті держави
18	Частка проникнення широкосмугового Інтернету, за даними Світового банку складатиме 25 абонентів на 100 осіб
19	75 відсотків випускників загальноосвітніх навчальних закладів володітимуть щонайменше двома іноземними мовами, що підтверджуватиметься міжнародними сертифікатами
20	Україна візьме участь у міжнародному дослідженні якості освіти PISA та увійде до 50 кращих держав - учасниць такого дослідження
21	Україна разом із Світовим банком розробить показник добробуту громадян, визначиться з його цільовим значенням та проводитиме моніторинг змін такого показника
22	За результатами загальнонаціонального опитування, 90 відсотків громадян України відчуватимуть гордість за свою державу
23	Під час участі у XXXII літніх Олімпійських іграх Україна завоює щонайменше 35 медалей
24	За глобальним індексом конкурентоспроможності у боротьбі за таланти, який розраховує одна з провідних світових бізнес-шкіл INSEAD), Україна увійде до 30 кращих держав світу
25	20 фільмів українського виробництва вийдуть у широкий прокат у 2020 році

Джерело: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 «Стратегія сталого розвитку «Україна-2020». – Офіційний вісник Президента України від 20.01.2015. – 2015, № 2, стор. 14, стаття 154.

Таблиця 3.

Стратегічні індикатори розвитку адміністративних областей України згідно з Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року

№ п/п	Зміст заходів	Індикатор оцінки результативності виконання
1.	Підтримка інтегруючої ролі міст як центрів економічного та соціального розвитку;	– демографічне навантаження на 1 тис. осіб постійного населення віком 16-59 років (міська місцевість) - 515,7 проміле
2.	Розвиток інфраструктури міст, у тому числі під час реалізації Державної цільової економічної програми розвитку автомобільних доріг загального користування на 2013-2018 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2013 р. № 696 (Офіційний вісник України, 2013 р., № 76, ст. 2817);	– щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям державного та місцевого значення вищої категорії (I та II категорії) - 27,5 кілометра доріг на 1 тис. кв. кілометрів території
3	Розвиток сільської місцевості, у тому числі під час реалізації: - Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року; - Державної цільової економічної програми розвитку рибного господарства на 2012-2016 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1245 (Офіційний вісник України, 2011 р., № 95, ст. 3455); - Державної цільової економічної програми розвитку автомобільних доріг загального користування на 2013-2018 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2013 р. № 696 (Офіційний вісник України, 2013 р., № 76, ст. 2817); - галузевої програми «Стандартизація та технічне регулювання у сфері житлово-комунального господарства на 2009-2020 роки»	– збільшення обсягу валової продукції сільського господарства (до очікуваних показників 2015 року) - на 0,9 відсотка; – демографічне навантаження на 1 тис. осіб постійного населення віком 16-59 років (сільська місцевість) – 626,7 проміле

№ п/п	Зміст заходів	Індикатор оцінки результативності виконання
4.	Розвиток інтелектуального капіталу, у тому числі під час реалізації Державної цільової соціальної програма підтримки сім'ї до 2016 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 341 (Офіційний вісник України, 2013 р., № 37, ст. 1311);	– кількість зайнятих економічною діяльністю (віком 15-70 років) – 17,8 млн. осіб
5.	Підвищення рівня інноваційної та інвестиційної спроможності регіонів, у тому числі під час реалізації Державної цільової науково-технічної програми розроблення і створення сенсорних наукоємних продуктів на 2008-2017 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2007 р. № 1395 (Офіційний вісник України, 2007 р., № 94, ст. 3440; 2013 р., № 52, ст. 1885);	– частка обсягу реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції (очікується у 2015 році – 4,2 відсотка, у 2016 році – 5,4 відсотка, у 2017 році – 5,7 відсотка); – обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу - 1350 доларів США
6.	Розвиток підприємницького середовища та конкуренції на регіональних товарних ринках, у тому числі під час реалізації галузевої програми реконструкції гідроелектростанцій і будівництва нових об'єктів гідроенергетики на період до 2020 року;	- кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення - 85 одиниць; - кількість середніх підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення - 5 одиниць; - прибуток підприємств (до оподаткування) – 300,3 млрд. гривень
7.	Розвиток транскордонного співробітництва;	– експорт товарів у розрахунку на одну особу - 1711 доларів США
8.	Рациональне використання природно-ресурсного потенціалу, збереження культурної спадщини та найцінніших природних територій;	– питома вага утилізованих відходів (до загальної кількості утворених відходів) - 43,3 відсотка; – площа земель природно-заповідного фонду – 6733 тис. гектарів; – питома вага площі природно-заповідного фонду до площі адміністративно-територіальної одиниці – 11 відсотків
9.	Диверсифікація джерел енергопостачання та підвищення рівня енергоефективності в регіонах, у тому числі під час реалізації галузевої програми енергоефективності та енергозбереження на період до 2017 року;	– енергоемність валового внутрішнього продукту становить 0,33 тонни нафтового еквіваленту на 1000 доларів США валового внутрішнього продукту (за паритетом купівельної спроможності) за даними Міжнародного енергетичного агентства
10.	Узгодженість політики стимулювання розвитку «точок зростання» та підтримки економічно менш розвинутих та депресивних територій, у тому числі під час реалізації Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року	– валовий регіональний продукт (у фактичних цінах) у розрахунку на одну особу - 43395 грн.; – наявний дохід у розрахунку на одну особу - 28129 грн.; – обсяг коштів, спрямованих на фінансування програм і проектів регіонального розвитку у регіонах, показник валового регіонального продукту на одну особу в яких менше 75 відсотків середнього показника по Україні, становитиме не менш як 20 відсотків загального обсягу коштів державного фонду регіонального розвитку за 2016-2017 роки

№ п/п	Зміст заходів	Індикатор оцінки результативності виконання
11.	Створення умов для продуктивної праці населення;	– зростання продуктивності праці (до очікуваних показників 2015 року) - на 1,5 відсотка; – рівень безробіття за методологією Міжнародної організації праці – 7,1 відсотка.
12	Підвищення стандартів життя в сільській місцевості, у тому числі під час реалізації: - Загальнодержавної цільової програми “Питна вода України” на 2011-2020 роки; - плану заходів на 2013-2016 роки щодо реалізації Стратегії реформування системи надання соціальних послуг, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 березня 2013 р. № 208 (Офіційний вісник України, 2013 р., № 28, ст. 962);	– загальний коефіцієнт вибуття сільського населення (на 1 тис. наявного сільського населення) - 12,5 проміле
13.	Модернізація системи освіти;	– охоплення дітей дошкільними навчальними закладами у міській місцевості - 71 відсоток, у сільській місцевості – 43 відсотки
14	Створення умов для формування здорового населення, у тому числі під час реалізації: - Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014-2018 роки; - галузевої програми стандартизації медичної допомоги на період до 2020 року;	– забезпеченість населення лікарями всіх спеціальностей (на 10 тис. наявного населення на кінець року) - 51,2 лікаря; – рівень смертності на 1 тис. населення – 14,2 проміле
15	Надання якісних житлово-комунальних послуг, забезпечення житлом, у тому числі під час реалізації: - Загальнодержавної цільової програми «Питна вода України» на 2011-2020 роки; - Державної цільової соціально-економічної програми будівництва (придбання) доступного житла на 2010-2017 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2009 р. № 1249 (Офіційний вісник України, 2009 р., № 92, ст. 3108); - Державної програми забезпечення молоді житлом на 2013-2017 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2012 р. № 967 (Офіційний вісник України, 2012 р., № 81, ст. 3261); - галузевої програми «Стандартизація та технічне регулювання у сфері житлово-комунального господарства на 2009-2020 роки»;	– питома вага утилізованих відходів (до загальної кількості утворених відходів) - 43,3 відсотка; – рівень обладнання загальної площі житлового фонду водопроводом у міській місцевості – 79,4 відсотка; – рівень обладнання загальної площі житлового фонду водопроводом у сільській місцевості – 30,4 відсотка.

Джерело: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 жовтня 2015 р. № 821 Київ «Деякі питання реалізації у 2015-2017 роках Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року»

На жаль, індикатори оцінки результативності виконання завдань у 2015-2017 роках наведені з урахуванням їх прогностичних значень на 1 січня 2017 року, а по таких заходах, як: відновлення безпеки життєдіяльності та економічна реабілітація Донецької та Луганської областей; захист національних інтересів та недопущення порушень конституційних прав громадян України на тимчасово окупованих територіях України; створення умов для розв’язання нагальних проблем переселенців; створення умов для зміцнення зв’язків між регіонами та громадами, а також розвиток прикордонних територій практично зовсім не визначений.

Розглянемо детальніше функції державного регулювання людського розвитку на (субнаціональному) регіональному рівні.

Першою основною складовою механізму державного регулювання регіонального людського розвитку в частині комплексу функцій, підфункцій, операцій і дій його моніторингу є процеси визначення стратегічних індикаторів Цілей Розвитку Тисячоліття (ЦРТ) і Цілей Сталого Розвитку (ЦСР) держави і регіонів у Програмах сталого розвитку відповідних одиниць адміністративно-територіального устрою України (див.

продовження табл. 1 та рис. 1 першої частини статті).

Здійснення цих процедур передбачає:

— по-перше, оцінку стану досягнення Україною на національному та регіональному рівнях стратегічних індикаторів ЦРТ на період до 2015 року та в разі необхідності – розробку заходів щодо їх завершення до 2020 року;

— по-друге, локалізацію на регіональний і місцевий рівні стратегічних індикаторів досягнення Україною на національному та регіональному рівнях глобальних ЦСР, введених з 2016 року і розрахованих на період до 2030 року;

— по-третє, визначення індикаторів оцінки результативності та ефективності механізму дер-

жавного регулювання регіонального людського розвитку конкретних адміністративних областей у процесі виконання Плану заходів на 2015 – 2017 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року.

Матрицю завдань та індикаторів досягнення Цілей Розвитку Тисячоліття в цілому Україною, Чернівецькою та Хмельницькою областями в 2000-2015 роках представлено в табл. 4.

Оцінка стану досягнення цільових орієнтирів на 2015 рік в цілому по Україні та Чернівецькій області, яка займає в останні роки високі місця рейтингової оцінки за Індексом регіонального людського розвитку (ІРЛР), а також по Хмельницькій області засвідчує таке (див. табл. 4).

Таблиця 4.

Матриця завдань та індикаторів Цілей Розвитку Тисячоліття до 2015 року по Україні, Хмельницькій і Чернівецькій областях^{1,2}

Завдання	Індикатор	Значення цільового орієнтира на 2015 рік***		
		Україна	Область	
			Чернівецька	Хмельницька
ЦІЛЬ 1: ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ				
Завдання 1.А: Ліквідувати до 2015 року бідність за критерієм 5 дол. США на добу за ПКС	1.1. Частка населення, чие добове споживання є нижчим 5 дол. США на добу за ПКС, %	<0,5	<0,5	<0,5
Завдання 1.В: Скоротити питому вагу бідного населення (за національним критерієм бідності) до 25% за рахунок зменшення чисельності бідних серед дітей та працюючих	1.2. Частка бідного населення за національним критерієм, %	25,0	20,0	20,0
	1.3. Частка бідних серед дітей, %	29,0	22,0	22,0
	1.4. Частка бідних серед працюючих осіб, %	15,0	11,0	11,0
Завдання 1.С: Зменшити в десять разів до 2015 року питому вагу населення, чие споживання є нижчим рівня фактичного прожиткового мінімуму	1.5. Частка населення, чие споживання є нижчим рівня фактичного прожиткового мінімуму, %	7,0	6,0	6,0
ЦІЛЬ 2: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ				
Завдання 2.А: Підвищити рівень охоплення освітою	2.1. Чистий показник охоплення освітою у дошкільних навчальних закладах дітей 3-5 років, які проживають у міських поселеннях, %	95	93	100,0
	2.2. Чистий показник охоплення освітою у дошкільних навчальних закладах дітей 3-5 років, які проживають у сільській місцевості, %	60	60	75,9
	2.3. Чистий показник охоплення дітей повною загальною середньою освітою, %	99,9	99,9	99,0

¹ Локалізація Цілей Розвитку Тисячоліття у Чернівецькій області. Аналітична доповідь, м. Чернівці, 2012 рік. – 92 с.

² Розраховано за участі фахівців відповідних департаментів Хмельницької ОДА

Завдання	Індикатор	Значення цільового орієнтира на 2015 рік***		
		Україна	Область	
			Чернівецька	Хмельницька
	2.4. Чистий показник охоплення вищою освітою осіб віком від 17 до 22 років, %	56,0	35,5	33,0
	2.5. Сукупний валовий показник кількості працівників, які пройшли перепідготовку та підвищили свою кваліфікацію, тис. осіб	32,0	34,0	30,0
Завдання 2.В: Підвищити якість освіти	2.6. Кількість загальноосвітніх навчальних закладів, які мають підключення до Інтернету, %	90,0	100,0	100,0
ЦІЛЬ 3: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ				
Завдання 3.А:Забезпечити Тендерне співвідношення на рівні не менше 30 до 70% тієї чи іншої статі у представницьких органах влади та на вищих щаблях виконавчої влади	3.1. Тендерне співвідношення серед депутатів обласної ради (Верховної Ради України*), чис. жін./чис. чол.	30/70	15/85	20/80
	3.2. Тендерне співвідношення серед депутатів місцевих органів влади, чис. жін./чис. чол. (або навпаки)	50/50	15/85	20/70
	3.3. Тендерне співвідношення серед керівників органів виконавчої влади (вищих державних службовців (I-II посадових категорій)*, чис. жін./чис. чол.	30/70	29/80	20/70
Завдання 3.В: Скоротити наполовину розрив у доходах жінок і чоловіків	3.4. Співвідношення середнього рівня заробітної плати жінок до середнього рівня заробітної плати чоловіків, %	86	86	78
ЦІЛЬ 4: ЗМЕНШЕННЯ ДИТЯЧОЇ СМЕРТНОСТІ				
Завдання 4.А: Зменшити рівень смертності дітей віком до 5 років на чверть	4.1. Рівень смертності дітей віком до 5 років, кількість померлих дітей відповідного віку на 1000 народжених живими	11,0	2,19	1,85
	4.2. Рівень смертності немовлят, кількість померлих дітей віком до 1 року на 1000 народжених живими	9,3	8,01	8,3
ЦІЛЬ 5: ПОЛІПШЕННЯ ЗДОРОВ'Я МАТЕРІВ				
Завдання 5.А: Зменшити наполовину рівень материнської смертності	5.1. Рівень материнської смертності, кількість материнських смертей на 100 тис. народжених живими	13,0	8,0 -	7,6
	5.2. Рівень абортів, кількість абортів на 1000 жінок фертильного віку	15,1	12,0	9,9
ЦІЛЬ 6: ОБМЕЖЕННЯ ПОШИРЕННЯ ВІЛ-ІНФЕКЦІЇ/СНІД ТА ТУБЕРКУЛЬОЗУ				
Завдання 6.А: Зменшити на 13% темпи поширення ВІЛ-інфекції/СНІД	6.1. Кількість осіб з вперше встановленим діагнозом ВІЛ інфекції на 100 тис. населення	49,1	12,1	14,9*
	6.2. Зменшити темпи поширення ВІЛ інфекції/ СНІД, %*	+4,0	+10,0	+15,0
	6.3. Кількість померлих від хвороби, зумовленої ВІЛ на 100 тис. населення	8,0	4,0	3,4

Завдання	Індикатор	Значення цільового орієнтира на 2015 рік***		
		Україна	Область	
			Чернівецька	Хмельницька
	6.4. Рівень передачі ВІЛ-інфекції від матері до дитини, %	2,0	4,5	2,0
Завдання 6.В: Зменшити на 20% рівень захворюваності на туберкульоз (порівняно з 2005 роком)	6,5. Кількість осіб з вперше встановленим діагнозом туберкульозу (у тому числі органів дихання) на 100 тис. населення	67,5	45,9	55,9 в т.ч. орг. д. 53,1
	6.6. Кількість померлих від туберкульозу на 100 тис. населення	15,0	10,2	7,7
ЦІЛЬ 7: СТАЛІЙ РОЗВИТОК ДОВКІЛЛЯ				
Завдання 7.А: Збільшити до 2015 року частку населення, що має доступ до централізованого водопостачання, зокрема до 90% міського населення та до 30% сільського населення	7.1. Частка населення міських поселень, що має доступ до централізованого водопостачання, % від загальної кількості міського населення	90	90	72,4
	7.2. Частка сільського населення, що має доступ до централізованого водопостачання, % від загальної кількості сільського населення	30	30	15,2
Завдання 7.В: Стабілізувати до 2020 року викиди парникових газів на рівні нижчому на 20% за рівень 1990 року	7.3. Обсяг шкідливих викидів в атмосферу від стаціонарних джерел забруднення, млн. т. на рік	4,7	3,8	18,3
	7.4. Обсяг шкідливих викидів в атмосферу від пересувних джерел забруднення, тис. т. на рік (млн. т. на рік*)	3,2	41,6	57,2
Завдання 7.С: Стабілізувати до 2015 року забруднення водних об'єктів. Стабілізувати на рівні 8500 млн. куб. м./ рік обсяг скидів стічних вод у поверхневі водні об'єкти	7.5. Обсяг скидів зворотних вод, млн. куб. м. на рік (2014р.)	6584	42,16	43,0
Завдання 7.Д: Збільшити до 2015 року лісистість території України до 16,1% та площу природоохоронних територій. Розширити мережу заповідників, біосферних заповідників та національних природних парків до 3,5% від загальної площі території України і до 9,0% - загальну площу територій та об'єктів природно-заповідного фонду	7.6. Лісистість територій, відношення земель вкритих лісовою рослинністю, % до загальної площі території області (України*)	16,1	29,1	13,7
	7.7. Частка площі заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, % до загальної площі території області (України*)	3,5	2,3	13,1
	7.8. Частка площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду області (України*), % до загальної площі території області (України*)	9,0	10,0	15,2

Стан досягнення Цілі 1 «Подолання бідності» засвідчує краще значення цільових орієнтирів по вказаних областях у порівнянні із Україною в цілому.

Стан досягнення Цілі 2 «Забезпечення якісної освіти впродовж життя» у Чернівецькій та Хмельницькій областях серед 6-ти індикаторів по 4-х перевищує цільові орієнтири на 2015 рік в цілому по Україні.

Додаткові заходи необхідні за «Чистим показником охоплення вищою освітою осіб віком від 17 до 22 років»: при значенні цільового орієнтира на 2015 рік в цілому по Україні на рівні 56,0 % в Чернівецькій області він досяг 35,5%, а в Хмельницькій області - 33%.

Уваги заслуговує необхідність збільшення «Сукупного валового показника кількості працівників, які пройшли перепідготовку та підвищили свою кваліфікацію» у Хмельницькій області з 30,0 тис. осіб на рік до 32,0 тис. осіб. У Чернівецькій області цей показник склав в 2015 році 34,0 тис. осіб, що є одним із факторів займання області високих рейтингових місць за ІРЛР серед решти областей України.

Стан досягнення Цілі 3 «Забезпечення тендерної рівності», навпаки, в Хмельницькій області виглядає краще, ніж у Чернівецькій, порівняно з цільовими орієнтирами в цілому по Україні, хоча вони ще не досягнуті.

Особливу увагу при обґрунтуванні завдань по обох областях на період до 2020 року слід приділити досягненню 50/50 «Гендерного співвідношення серед депутатів місцевих органів влади» по відношенню чисельності жінок до чисельності чоловіків (або навпаки) та впровадженню «Співвідношення середнього рівня заробітної плати жінок до середнього рівня заробітної плати чоловіків» на рівні 86 % для Хмельницької області, який був досягнутий у Чернівецькій області та в цілому по Україні у 2015 році.

Аналіз стану досягнення Цілі 4 «Зменшення дитячої смертності», Цілі 5 «Поліпшення здоров'я матерів» та Цілі 6 «Обмеження поширення ВІЛ-інфекції/СНІД та туберкульозу і започаткування тенденцій до скорочення їх масштабів» засвідчує відповідність у Чернівецькій та Хмельницькій областях фактичних значень показників, що характеризуються кількісним значенням цільових орієнтирів в цілому по Україні на 2015 рік.

З 10-ти цільових орієнтирів тільки один потребує покращення - «Кількість осіб з уперше встановленим діагнозом туберкульозу», у тому числі органів дихання на 100 тис. населення: 45,9 осіб по Чернівецькій області та 55,9 осіб (т.ч. 53,1 осіб по органах дихання) у Хмельницькій області проти 67,5 осіб в цілому по Україні.

Стан досягнення Цілі 7 «Сталий розвиток довкілля» оцінено по виконанню 4-х завдань з використанням 8-ми показників-індикаторів (див. табл. 4). Виконання завдання 7А «Збільшити до 2015 року частку населення, що має доступ до цен-

тралізованого водопостачання, зокрема, до 90% міського населення та до 30% сільського населення» в Хмельницькій області потребує збільшення частки поселень, що мають доступ до централізованого водопостачання на 17,6% для міського населення і на 14,8% - для сільського населення.

Виконання завдання 7В «Стабілізувати до 2020 року викиди парникових газів на рівні, нижчому на 20% проти рівня 1990 року» потребує в Хмельницькій області зменшення у 4 рази обсягів шкідливих викидів в атмосферу від стаціонарних джерел забруднення та у 17 разів обсягів шкідливих викидів в атмосферу від пересувних джерел забруднень.

Завдання 7Д «Сталого розвитку довкілля», яке полягало у збільшенні до 2015 року лісистості території України до 16,1%, перевиконано в Чернівецькій області на 13 % та недовиконано в Хмельницькій області на 2,2%.

Навпаки, завдання щодо розширення мережі заповідників, біосферних заповідників та національних природних парків до 3,5% в Хмельницькій області перевиконано на 9,6 %, та недовиконано в Чернівецькій області на 1,2 %.

Натомість, в обох областях виконано завдання щодо збільшення до 9% загальної площі території та об'єктів природно-заповідного фонду: у Чернівецькій області воно перевиконано на 1 %, а у Хмельницькій області - на 6,2 %.

Таким чином, у процесі моніторингу регіонального людського розвитку контроль ступеня досягнення ЦРТ здійснюється з метою уточнення та коригування відповідних заходів [10].

Висновки. На підставі вищевикладеного дослідження стає можливим констатувати таке.

Локалізацію глобальних та національних стратегічних пріоритетів у механізмі державного регулювання регіонального людського розвитку необхідно здійснювати відповідно до адекватності змісту та термінів виконання заходів із реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, а також приведених у відповідність із нею Регіональних стратегій розвитку адміністративних областей (на виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 року № 385).

У свою чергу ці заходи необхідно обґрунтувати за структурою та змістом Цілей Розвитку Тисячоліття на період до 2015 року (а за умови їх недосягнення, то і на період до 2020 року) та Цілей Сталого Розвитку на періоди до 2020 та 2030 років за їх стратегічними індикаторами.

Виконання таких рекомендацій забезпечить в новому обсязі здійснення контролю й аналізу виконання завдань і заходів Національної і Регіональних програм людського розвитку в Програмах сталого розвитку на загальнодержавному та регіональних (субнаціональних) рівнях, що доцільно здійснювати щорічно за оцінками виконання завдань ЦРТ та ЦСР

Логічна схема контролю й аналізу виконання завдань аналогічна розглянутому вище виконанню матриці завдань та індикаторів досягнення ЦРТ для України, Чернівецької і Хмельницької областей.

У процесі моніторингу регіонального людського розвитку здійснюється контроль ступеня досягнення ЦРТ та аналіз виконання завдань їх супроводу з метою уточнення та коригування відповідних заходів. Результати контролю й аналізу виконання завдань заходів як Національної і Регіональної програм людського розвитку, так і Програм сталого розвитку адміністративних областей на період до 2020 та 2030 років мають ураховуватись при підготовці проектів щорічних програм сталого соціально-економічного розвитку та проектів місцевих бюджетів: обласного, районного та об'єднаних територіальних громад.

Особлива увага має приділятися індикаторам досягнення цілей і завдань завдяки виконанню Національних і Регіональних проектів у процесі реалізації державних цільових, галузевих та бюджетних програм з оцінкою можливостей їх досягнення в наступному плановому періоді або завдяки замінам завершених проектів новими.

Література

1. Матросова Л.М. Аналіз методик оцінки соціально-економічного розвитку регіонів [Текст] / Л. М. Матросова, Л. О. Пруднікова. – // Економічний вісник Донбасу / Наук. ред. В.І. Ляшенко. - Донецьк, 2008. - № 3 (13). - С.69-72.
2. Рядно О.А., Беркут О.В. Дослідження структури та динаміки диференціації соціально-економічного розвитку регіонів України на основі кластерного аналізу // Економічний вісник Донбасу. – 2016. - № 1 (43). – С. 60-67.
3. Кулинич Р.О. Статистичні методи аналізу взаємозв'язку показників соціально-економічного розвитку [Текст]: Монографія / Р.О. Кулинич. – К.: ВПД «Формат», 2008. – 288 с.
4. Столярів В.Ф. Механізм регіонального розвитку національної економіки: Методологічна розробка [Текст] / Упор.: В.Ф. Столярів, С.В. Кукарцева. – К.: КНУТД, 2006. – 36 с.
5. Антошкін В.К. Оцінка регіональних процесів формування соціально-економічної безпеки [Текст] / В.К. Антошкін // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2015. - № 1 (29). – С. 111-115.
6. Антошкін В.К. Рівень соціально-економічної безпеки регіонів України [Текст] / В.К. Антошкін // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2015. - № 2 (30). – с. 65-70.
7. Антошкін В.К. Домінанти організаційно-економічного механізму управління соціально-економічною безпекою регіонів [Текст] / В.К. Антошкін // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2015. - № 4 (32). – С. 76-79.
8. Варналій З.С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення [Текст]: монографія / З.С. Варналій, Д.Д. Буркальцева, О.С. Саєнко. – К.: Знання України, 2011. – 299 с.
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 жовтня 2015 р. № 821 «Деякі питання реалізації у 2015-2017 роках Дер-

жавної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/821-2015-p>

10. Шинкариук О.В. Становлення та розвиток інформаційно-методичного забезпечення моніторингу регіонального людського розвитку (в контексті реалізації національних завдань ЦРТ) // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. - № 11 (2 д.а.).

References

1. Matrosova, L. & Prudnikova, L. (2008). Analiz metody otsinky sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku rehioniv [Analysis valuation of techniques of social and economic development], *Ekonomichnyy visnyk Donbasu*, 3 (13), 69-72 (in Ukr.).
2. Riadno, O. & Berkut, O. (2016). Doslidzhennia struktury ta dynamiky dyferentsiatsii sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku rehioniv Ukrainy na osnovi klasternoho analizu [Investigation of the structure and dynamics of differentiation social and economic development Ukraine on the basis cluster analysis], *Ekonomichnyy visnyk Donbasu*, 1 (43), 60-67 (in Ukr.).
3. Kulynych, R. (2008). Statystychni metody analizu vzaiemozv'iazku pokaznykiv sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku [Statistical methods for analysis of the relationship indexes of social and economic development]. K.: Format, VPD (in Ukr.).
4. Stoliarov, V. & Kukartseva, S. (2006). Mekhanizm rehional'noho rozvytku natsional'noi ekonomiky [The mechanism of regional development of the national economy]. K.: KNUITD (in Ukr.).
5. Antoshkin, V. (2015). Otsinka rehional'nykh protsesiv formuvannia sotsial'no-ekonomichnoi bezpeky [Evaluation of regional processes of formation of socially-economic security], *Visnyk Berdians'koho universytetu menedzhmentu i biznesu*, 1 (29), 111-115 (in Ukr.).
6. Antoshkin, V. (2015). Riven' sotsial'no-ekonomichnoi bezpeky rehioniv Ukrainy [The level of social and economic security of regions of Ukraine], *Visnyk Berdians'koho universytetu menedzhmentu i biznesu*, 2 (30), 65-70 (in Ukr.).
7. Antoshkin, V. (2015). Dominanty orhanizatsijno-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnia sotsial'no-ekonomichnoiu bezpekoiu rehioniv [Dominants organizational and economic mechanism of social and economic security of regions], *Visnyk Berdians'koho universytetu menedzhmentu i biznesu*, 4 (32), 76-79 (in Ukr.).
8. Varnalij, Z., Burkal'tseva, D. & Saienko, O. (2011). Ekonomichna bezpeka Ukrainy: problemy ta priorytety zmitsnennia [The economic security of Ukraine: problems and priorities of strengthening]. K.: Znannia Ukrainy (in Ukr.).
9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015, October 7). Deiaki pytannia realizatsii u 2015-2017 rokakh Derzhavnoi stratehii rehional'noho rozvytku na period do 2020 roku [Some issues of implementation in the years 2015-2017 National Strategy of Regional Development until 2020]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/821-2015-p> (in Ukr.).
10. Shynkariuk, O. (2016). Stanovlennia ta rozvytok informatsijno-metodychnoho zabezpechennia monitorynhu rehional'noho liuds'koho rozvytku (v konteksti realizatsii natsional'nykh zavdan' TsRT) [Formation and development of information and methodical support of monitoring regional human development (in the context of national of MDG tasks)], *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, №11 (in Ukr.).